

Terminologiskt ljus

Ljuset är på väg tillbaka och det är lika härligt i år som alla andra år. Livet känns lite ljusare och lättare. TNC hade också hoppats att utredningen om det offentliga terminologiarbetet i Sverige skulle kasta nytt ljus över vår verksamhet och tillståndet för terminologiarbetet. Så blev det inte. Utredningen gav ingen ny kunskap och beskrivningen av tillståndet i Sverige för terminologiarbete lämnar en del övrigt att önska. Dessa synpunkter har förstås framförts av TNC. Vi har haft två tillfällen: först en hearing där vi och många av våra samarbetspartner deltog, sedan i form av ett skriftligt yttrande om utredningens promemoria. Ett referat av hearingen kan du läsa i detta nummer av TNC-aktuellt, och vårt och andras yttranden om utredningen finns på [TNCs webbplats](#).

Besked om TNCs framtid lär vänta ännu ett tag, det framkom vid hearingen. Näringsdepartementets representanter ville inte lova något datum, och troligen kommer beslut att fattas tidigast i höst.

Trots osäkerheten om framtiden är vi på TNC förstås i full aktivitet. I detta nummer av TNC-aktuellt skriver vi om några projekt som vi arbetar i just nu. Läs också om en av våra abonnenter, Swedish Standards Institute, SIS. Som vanligt bjuder vi även på termfrågor och boktips samt en hel del annat.

Karin Dellby

Hearing om offentligt terminologiarbete

Den 2 februari hölls en hearing på Näringsdepartementet om utredningen om det offentliga terminologiarbetet i Sverige. Syftet med hearingen var att i samtalsform samla in synpunkter på den promemoria som utredaren skrivit.

På hearingen som representanter för Närings- och Kulturdepartementen och utredare Ingrid Strömberg hade bjudit in till, deltog förutom TNC och Institutet för språk och folkminnen även en rad andra organisationer med intressen inom terminologiområdet: Svenska Akademien, Teknikföretagen, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Institutionen för svenska och flerspråkighet vid Stockholms universitet, Swedish Standards Institute, Fodina Language Technology, Socialstyrelsen, Sveriges Ingenjörer, Sveriges Facköversättare SFÖ och Utrikesdepartementet.

Hearingen inleddes med att utredaren sammanfattade sitt uppdrag och sina observationer:

- Terminologi är viktigt.
- TNC är erkänt men för okänt.
- TNC har begränsad räckvidd.
- Styrningen av det offentliga terminologiarbetet är svag, både från ägare och staten.
- TNC är beroende av stöd.
- Institutet för språk och folkminnen arbetar med terminologi, men inte på svenska.
- Myndigheterna prioriterar inte terminologiarbete och deras uppdrag att följa paragraf 12 är för otydligt.

Utredaren resonerade sedan helt kort om språkvård, domämförlust och it-utvecklingens behov av terminologi. Förslagen i utredningen sammanfattade hon sedan så här.

- Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen ska få ett övergripande ansvar för att följa upp terminologiarbetet i Sverige.
- TNCs uppdrag ska preciseras.
- Myndigheterna ska få tydligare riktlinjer för sitt terminologiarbete.
- TNC är ett viktigt kompetenscentrum.

Efter det var ordet fritt, och många perspektiv och åsikter kom fram. Några röster i sammanfattning:

“TNC bedriver inte språkvård i största allmänhet. Terminologi är kunskapsstrukturering och ‘vanlig’ språkvård något annat. I terminologiarbete är den effektiva kommunikationen i centrum snarare än svenska språket. Det finns därför risker med att Kulturdepartementet och Institutet för språk och folkminnen tar över terminologifrågorna eftersom terminologifrågor är näringslivsfrågor, inte kulturfrågor. Det finns också risk att terminologifrågorna drunknar på Institutet för språk och folkminnen eftersom terminologi och språkvård har så olika utgångspunkter. Val av termer är bara en liten del av terminologiarbetet. Kunskapsstrukturering är 75 % av terminologiarbetet.”

“Det är märkligt att dela upp terminologiarbete i kategorierna offentligt och näringslivsinriktat. Terminologi och fackspråk bör i stället delas in efter fackområde, och inom ett fackområde verkar ofta både det offentliga och det privata näringslivet. Näringslivet drar alltså nytta av det offentliga terminologiarbetet. Det som görs inom myndigheterna påverkar och skapar förutsättningar för näringslivet.”

“Det är bra att ge myndigheter tydligare riktlinjer för deras terminologiarbete. Det är svårt för en myndighet att bedöma hur man ska göra för att uppfylla språklagen och vad som ska finnas på plats för att kunna hävda att man uppfyller paragraf 12. Många myndigheter behöver också förstå vad som är nyttan med terminologiarbete.”

”TNC är ett kompetenscentrum i dag, och kunskaps- och metodutveckling finns inte någon annanstans i Sverige. Den rollen kan bara fyllas om det finns medel för det.”

”TNC är unikt: det är ett företag, en myndighetsavdelning och ett universitet i ett och en del av infrastrukturen i Sverige. Det är en styrka att verksamheten hålls ihop.”

”Det är en svag koppling mellan utredningens fakta, analys och förslag. Hur uppnår man mer effektivitet, ändamålsenlighet och långsiktighet genom att splittra kompetensen på flera aktörer? Det är svårt att se att det blir effektivare om terminologiverksamheten flyttas till Språkrådet. Och om uppdrag och resurser flyttas till Språkrådet så måste dessa resurser öronmärkas så att de verkligen används för terminologiverksamhet. Resurserna får inte dras ner. Språkrådet behöver ett helt annat uppdrag om de ska få den här verksamheten till sig, resurser att bygga kompetens för att styra verksamheten.”

”Det är således mycket kvar som behöver redas ut. Promemorian är för svag för att tjäna som beslutsunderlag.”

Mötet avslutades med att hearingens ordförande, Kristina Nordin från Näringsdepartementet, tackade för att alla kommit och framfört sina synpunkter. Hon sa att synpunkterna var viktiga för att rätt beslut ska kunna fattas. Kristina Nordin ville inte lova något om tidpunkt för beslut, men sa att ambitionen är att ge besked under hösten. Detta ska inte dras i långbänk.

Det fanns även möjlighet att efter hearingen lämna in skriftliga yttranden om utredningens promemoria. Läs TNCs och andra organisationers och personers yttranden [här](#).

Karin Dellby

Flerterm – plattform för samhällstermer på minoritetsspråk

FLERTERM I dag talas uppemot 200 olika språk i Sverige. Var femte invånare i Sverige har rötter från ett annat land och var sjätte har ett annat modersmål än svenska. Att tillgängliggöra information på olika språk innebär stora utmaningar för myndigheter, särskilt när de svenska myndighetstermerna saknar kvalitetssäkrade motsvarigheter på många andra språk. Myndigheterna har var och en efter förmåga försökt lösa den här utmaningen vilket har resulterat i spridda flerspråkiga resurser med varierande kvalitet. Den här situationen leder till otydlig information, och i förlängningen till bristande kommunikation mellan myndigheter och medborgare. Det äventyrar rättssäkerheten och kostar samhället stora summor varje år. Vad Sverige behöver är en långsiktig och systematisk lösning på avsaknaden av flerspråkig samhällsterminologi. Därför finns Flerterm.

Nationell samordning

Flerterm är ett samverkansprojekt som startade 2015 och drivs av Bani Interlingua, Institutet för språk och folkminnen och Terminologicentrum TNC. Målet är att bygga upp en nationell plattform där flerspråkig samhällsterminologi skapas utifrån kvalitetssäkrade metoder för terminologiarbete och tillgängliggörs via en termbank.

Under första halvåret 2015 finansierades projektets förberedelse i huvudsak av Vinnova. Förberedelsearbetet innebar tre viktiga utredningar för att kunna skriva en slagkraftig ansökan till fortsatt finansiering från Vinnova. Förberedelsearbetet har fortsatt även under det andra halvåret 2015 och utvidgats genom att ytterligare sju parter har involverats i projektet: Tolk- och översättarinstitutet (TÖI), Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Skatteverket, Universitets- och högskolerådet, Statistiska centralbyrån, samt Fodina Language Technology AB.

Målet en fritt tillgänglig termbank

Genomförandefasen beräknas ta två år, under vilken en arbetsprocess för insamling, revidering och nybildning av samhällsterminologi på olika minoritetsspråk ska byggas upp och testas. Den här arbetsprocessen kräver att experter inom olika områden förs samman och samarbetar mot ett gemensamt mål: en fritt tillgänglig termbank. De primära målgrupperna för termbanken är de olika aktörer som möjliggör kommunikationen mellan myndigheter och medborgare – tolkar och översättare, både yrkesverksamma och under utbildning. På så sätt berörs också tolk- och översättningsutbildningar och utbildningsanordnare. Sekundära målgrupper är myndigheterna själva och alla medborgare. Ansökan om medel för att genomföra projektet skickades in till Vinnova i slutet av januari 2016. Besked om projektfinansiering väntas under våren. Läs mer om projektet [här](#).

Helena Bani-Shoraka

Namnårsgruppen

Den senast bildade språkårs sammanslutningen i Sverige (startad 2013), Namnårsgruppen, hade sitt senaste möte på TNC. Förutom frågor om organisationsnamn (ska det heta "IS" eller "Daesh"?) och geografiska namn (ska det heta "Vitryssland" eller "Belarus"?) diskuterade gruppen även möjligheten att ge ut rekommendationer om hur man namn på avdelningar och liknande inom en myndighet bör se ut. Sedan tidigare finns [rekommendationer för hur man skapar myndighetsnamn](#). I gruppen ingår representanter från Lantmäteriet, Språkrådet, EU-institutionerna, Institutet för de inhemska språken (Finland), Institutet för språk och folkminnen, SIS, Sveriges Radio, TNC, Uppsala universitet och Utrikesdepartementet. Läs mer om gruppen [här](#).

Henrik Nilsson

Buljongtärningen är kastad: tillsätta Knorr och krydda i språksoppan

Innan jag påbörjade min praktik på TNC visste jag inte vad som väntade mig. När jag sedan, en tidig sensommarmorgon i september, tog hissen upp till terrassplan och klev in på Sveriges högkvarter för terminologi, var jag nyfiken och förväntansfull – redo att lära mig allt om hur man reder ut begrepp.

Självklart hade jag sedan innan, från mina studier på översättarprogrammet på SU, lärt mig betydelsen av att använda mig av en konsekvent och korrekt terminologi i mina översättningsuppgifter. Men hur går arbetet till uppe på toppen av terrassodlingen? Där man reder ut och gallrar bland rader av snäva och vida definitioner och luddiga begrepp?

Jag har alltid tyckt om att vara både kreativ och logisk, att både självständigt och tillsammans med andra komma fram till en slutsats och diskutera fram lösningar på problem – och under mina sex veckor på TNC fick jag testa på allt.

På sex veckor kastades jag in i en helt ny värld, ett flerspråkigt land, med terminologi i (Solna) centrum. Jag har lärt mig många nya saker inom många nya områden. Jag har fått upp ögonen för hur terminologiarbetet ser ut bakom företagslogotyperna, att översättningsarbete inte bara behöver vara en enda soppa med långa textstycken, utan man kan koka ner arbetet och endast jobba med kryddorna i texten: de terminologiska buljongtärningarna, som min handledare ofta talade om – perfekt skrivna definitioner och termer.

*Text och illustration:
Sofia Hysing*

I år var det Nalen som samlade en stor del av de språkintresserade i Sverige när Språktidningen ordnade Språkforum, sitt årligt återkommande språk-evenemang. Catharina Grünbaum, välkänd språkvårdare och redaktör i Bellmansällskapet, sällade sig till den celebra skara som sjungit på Nalens scen när hon till publikens jubel framförde några strofer ur Fredmans epistlar. Siv Strömquist, som inledde dagen med en kortkurs i kommatering, fick komma tillbaka upp på scenen och motta Lars Salvius-föreningens pris för 2016: ära, diplom och 100 000 kronor. Och så fortsatte det:

Tomas Riad, från Svenska akademien, berättade på ett effektivt och intressant sätt om hur bildandet av smeknamn och smekformer kan ge idéer om annan ordbildning. Genom att studera detta har han kunnat visa hur fonologin då faktiskt blir viktigare än morfologin: varför t.ex. *Maggan* och inte *Margan* är den möjliga smekformen av *Margareta*, men också varför t.ex. *mötis* inte kan fungera för *mötesprotokollförare*. Några tendenser han nämnde verkar vara att vi undviker konsonantkluster (Nisse och inte *Nilse för Nils), att andra konsonanten bör vara tonlös (Tompa, men inte *Tomba) och att det finns en förkärlek för labialer (Lennart → Lelle, Sofia → Fiffi).

Mikael Parkvall beskrev det enorma arbete han har lagt ned på att försöka komma åt antalet talare av olika språk i Sverige. Eftersom man av integritets-skäl inte frågat om detta vid tidigare folkräkningar måste andra uppskattningar göras. Mikael Parkvall berättade om resultatet av arbetet som presenteras i den nyutkomna boken "Sveriges språk i siffror" (Morfem förlag 2016). En annan nyutkommen bok tar upp nyorden som registreras av Språkrådet. Språkrådets tidigare språkvårdare Birgitta Agazzi tog med åhörarna på en odysse från 1940-talet fram till i dag och visade både på typiska decennieord (*jeans* från 1940-talet, *dator* från 1960-talet och *selfie* från 2010-talet) fördelade på olika samhällsområden och på hennes personliga favoriter, bland annat *gladjazz*, *stödkorv* och *slidkrans*.

Pratglade David Lagercrantz samtalande med moderatören Patrik Hadenius både om sina böcker, sig själv och sin familj (bl.a. om pappan Olov som var dyslektisk). Hans beskrivning av skrivandet kantades av många bra citat: "Den verkliga skaparglädjen är kaparglädjen" och "Det är när det är långsamt som det är roligt". Början betonade han som extra viktig och imponerade med att kunna återge flera kända och mindre kända inledningar.

Dagen avslutades med en panel där TNCs Henrik Nilsson, Språkrådets Lena Lind Palicki och Sydsvenskans språkvårdare Ingrid Fredriksson svarade på skillnaden mellan allmänspråk, pressspråk och fackspråk, och varför vi numer vill slänga oss med fackspråkliga uttryck som *klarifierat smör* och *sous-vide* i köket.

Hela evenemanget filmades av Utbildningsradion och kommer att kunna ses framöver på tv och på webben.

Henrik Nilsson

Acrolinx användardag

”En av de största utmaningarna i vår förändrade värld är att skapa engagerande innehåll” sade Acrolinx vd Christian Gericke när han inledde deras användardag i början av februari i år. Just det verkar dock inte ha varit ett problem för Fodina Language Technology, svensk återförsäljare av terminologihanteringssystemet Acrolinx iq, som återigen samlat kunder och terminologiintresserade till en intressant heldag om innehållshantering och terminologihantering. Heldagsprogrammet med deltagare från svenska tungviktare som Saab, Scania och Volvo och från internationella företag hade lockat en stor skara till Linköping.

Magnus Merkel och Mikael Lundahl visade hur man kan nå målet att ”tala med en terminologi” med det nyutvecklade verktyget Term-O-Graf. Med det verktyget kan ett företags olika termer extraheras och enkelt presenteras. Det går även att få fram bland annat synonymlister och språkliga mönster i texterna liksom i viss utsträckning definitioner. Med Term-O-Graf, som kan användas av flera användare, kan man göra grafiska presentationer av begrepp och begreppskluster och deras frekvenser.

Mikaela Gidlund från Saab presenterade tre terminologihanteringskoncept, inspirerade av modern film- och populärkultur:

1. ”The Chosen One” – utse en terminologiexpert och definiera processer, metoder och verktyg.
2. ”May the force be with you” – ge olika typer av stöd till användarna och utbilda i varför terminologiarbetet är viktigt.
3. ”Voldemort” – namnge inte något som du inte behöver och använd till exempel bilder i stället för text.

Henrik Karlsson och Alma Hjertén Soltancharkari, två av Scantias totalt fem terminologer och språkvårdare, berättade om deras arbete med ”lingware” som innehåller två uppsättningar regler för morfologi, stavning, stil, grammatik och terminologi – ett för teknikinformatörer och ett för det grafiska gränssnittet. De berättade också lite om planerna på att återanvända mer för att på så sätt minska översättningskostnaderna. Gunnar Angerbjörn från Volvo (ansvarig för den omfattande Drivers handbook som översätts till 31 språk) berättade sin ”Acrolinx story” och utmaningarna med att införa terminologikontroll i en stor organisation. Han betonade att det ligger ”mer i termer än vad man först trodde” och att det ofta behövs en neutral arena för att diskutera terminologi.

TNCs Henrik Nilsson berättade om nyttan med standarder och särskilt de terminologistandarder som utvecklas inom ramen för ISOs tekniska kommitté 37 – och dess svenska spegelkommitté SIS/TK 115. Acrolinx Ulrich Callmeier avslutade sedan med ett visionärt föredrag om kommande nyheter och utvecklingar innan det var dags för fortsatta diskussioner över en trerättersmiddag i Konsert- och kongresshuset.

Henrik Nilsson

Resglad historiker – nytt TNC-nav på SIS

Sveriges standardiseringsorganisation, SIS (Swedish Standards Institute), är en av TNCs ägare men också en av de största abonnenterna i Terminologi-främjandet. Sedan förra året har TNC en ny kontaktperson hos SIS – möt Daniel Kjällander!

Daniel Kjällander, bördig från Uppsala, började på SIS i september 2015. Med sig i bagaget har han en magisterexamen i ekonomisk historia från Uppsala universitet med uppsatser om Sveriges handel under andra världskriget. Men det är hans senaste arbete, som projektledare på en översättningsbyrå, som bland annat gjorde honom särskilt lämplig för SIS. En av hans huvudarbetsuppgifter är nämligen att bygga upp en stabil process för översättning inom SIS. I dag görs översättningar både inom och utom SIS, men sedan i höstas kanaliseras alla genom Daniel. Han är med och beslutar om vilka standarder som ska översättas

till svenska; i jämförelse med till exempel Tyskland översätts bara en liten andel av alla standarder i Sverige. Daniel är även engagerad i arbetet med utveckling av mallar och framtagning av terminologilistor.

Standardisering är en regelomgärdad process och utmaningarna med arbetet på SIS är att hitta balansen mellan det man vill och får göra:

– Det gäller att hitta flexibiliteten i det strikta, betonar han. Men det passar min personlighet bra, jag är social, vill gärna hoppa på olika projekt och ha variation.

Daniel är också kontaktlänken mellan SIS och TNC, vilket gör att frågor om terminologi och önskemål om terminologistöd också passerar genom honom.

– Från er på TNC får man ofta bra synpunkter på det man inte tänkt på, påpekar han.

När han inte renoverar sommarstället reser han gärna, senast en längre bröllopsresa till Asien. Och där, liksom på färjor, hittar man ofta Daniel i karaokebaren. En röst att räkna med, helt klart.

Henrik Nilsson

Informationssäkerhetsterminologi utredd

Under hösten 2015 har tre forskare vid Örebro universitet utvärderat svensk terminologi på informationssäkerhetsområdet. Fokus har legat på frågor om målgrupper och grundläggande begrepp. Studien är gjord på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som initialt frågade forskarna om det går att skapa en språkgemenskap på området. Forskarna genomförde en s.k. Delphi-studie där 64 experter från olika yrkeskategorier har fått definiera en uppsättning grundläggande begrepp. Forskarna utvärderade både experternas definitioner och processen med att ta fram definitionerna.

Forskarna identifierade flera problem med svensk terminologi på informationssäkerhetsområdet, bland annat att begrepp som praktiker uppgett vara centrala inte finns beskrivna i rådande styrdokument och därför blir otydliga och svårtolkade. Det visade sig också vara problematiskt med två olika styrdokument (SIS/HB 550 och SIS-TR 50:2015) i användning med delvis olika definitioner av samma begrepp. Studien visade också att olika yrkeskategorier ofta definierar begreppen utifrån sin specifika profession, vilket kan innebära att det finns ett behov av att säkerhetsbegrepp kontextualiseras utifrån yrkesroller.

Baserat på dessa insikter så föreslår forskarna bland annat att ett enda enhetligt styrdokument med definitioner av informationssäkerhetsbegrepp skapas och att skapandet av detta enhetliga styrdokument görs av yrkesverksamma experter som i sitt dagliga verk arbetar med informationssäkerhetsfrågor. Dagens situation, med många olika aktörer inom området som ger ut egna definitioner och taxonomier, fungerar inte i praktiken. Forskarna ser ett stort behov av större, effektivare och mer samordnade former för framtida begreppsutredningar. Utöver detta enda enhetliga dokument föreslår forskarna även att man låter olika sektorer (yrken eller organisationer) skriva sektorspecifika tillägg där förtydliganden och kommentarer finns.

Studien kan laddas ned [här](#).

Annika Andersson, Örebro universitet

TNCs webbplats uppdateras!

Texter bearbetas och nyskrivs, färger väljs och funktioner finslipas. I början av april finns vår nya, uppdaterade webbplats i drift.

TNCs kommande kurser och seminarier

Under våren håller vi följande kurser, i våra lokaler i Solna:

- [Skrivregler och språkvård](#) (20 april 2016)
- [Lita på denna källa?](#) (12 maj 2016)
- [Red ut begreppen!](#) (1 juni 2016)
- [Det är en definitionsfråga!](#) (2 juni 2016)

På TNCs webbplats kan du läsa mer om de [kurser](#) vi erbjuder.

Under våren ordnar vi även ett seminarium i serien "[En timme om terminologi](#)": "[Sätt i system! Om begreppssystem](#)" (13 april 2016).

Terminologifrämjandet

TNCs abonnenter är med i [Terminologifrämjandet](#). Som abonnent får man bland annat rabatt på TNCs ordlistor och möjlighet att ställa frågor till termtjänsten. Dessutom blir man inbjuden till seminarier om terminologiarbete och fackspråk som TNC arrangerar.

Ett stort abonnemang kostar 7 980 kronor (exkl. moms) per år och ger åtta timmar av TNCs tid. Tiden kan bland annat utnyttjas till

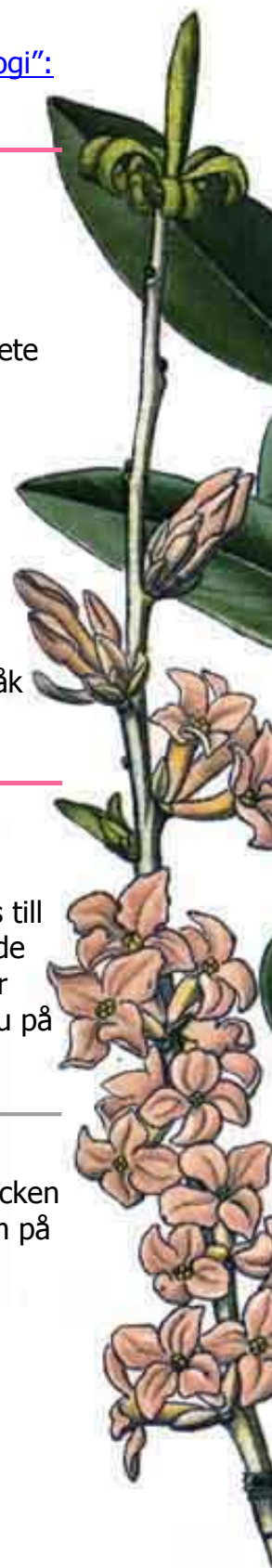
- termfrågor
- textgranskning
- strukturering av terminologisk information
- medverkan vid interna terminologidiskussioner.

TNC kan också komma till interna möten och informera allmänt om fackspråk och terminologiarbete.

Termfrågor

Som abonnent i Terminologifrämjandet förköper man tid som kan användas till exempelvis TNCs termtjänst. Under den här rubriken redovisar vi några av de frågor som kommit till termtjänsten den senaste tiden. Har du kommentarer eller tillägg till svaren får du gärna höra av dig. Fler frågor och svar hittar du på [TNCs webbplats](#).

Fråga: Här på jobbet diskuterade vi just engelskans *whitespace* som en kollektiv term för radbrytningar, indrag och andra "osynliga" formateringsstecken och även för blankutrymmet i sig. Den enda tänkbara översättningen vi kom på var just *blankutrymme*. Finns någon vedertagen term för detta begrepp?

Svar: Något vedertaget verkar det inte finnas. Flera är i bruk. Förutom *blankutrymme* används *ljusrum*, *blankt tecken*, *blankstegstecken* och *tomt utrymme* för att beskriva tomma utrymmen i text:

I en bok om typografi¹ står det: "Ljusrummen i typografin följer en hierarkisk ordning. Från de minsta, dvs. bokstavsavstånden, till de större mellan rubriker och text och mellan kolumnerna i spaltad text; till de största, dvs. sidornas marginaler."

Tidningen IDG föreslår i sin ordlista 'blankt tecken' eller 'blankmaterial' som översättning av 'whitespace', och förklarar 'blanka tecken' som: "samlade ord för ordmellanrum, tabbar, blankrader, indrag, fyrkanter och annat som blir tomma ytor på papperet eller på bildskärm". 'ljusrum' beskriver IDG som "de tomma utrymmena på en sida: marginal, bunt, sidhuvud, sidfot och eventuellt andra tomma ytor".

"Typografisk handbok" använder blankutrymme: "Vid avsnittsmarkering eller annan sättningsmedel med en eller flera blankrader i texten behövs regler för hur man gör om blankutrymmet hamnar i närheten av sidslut eller sidbörjan." Det framgår inte i sammanhanget om Hellmark i 'blankutrymme' även inkluderar mindre otryckta områden såsom ordmellanrum och indrag.

Microsoft anger i sin terminologisamling *tomt utrymme* som översättning av *white space* och *blankstegstecken* som översättning av *white-space character*.

Fråga: Vilken term bör man använda som beteckning på en specifik sak i en mängd, alltså motsvarande en individ bland många människor? *Individ* är för mig alltid en människa. Inom datavetenskap används termen *instans* för att beteckna ett exemplar av en datamängd. Går det att använda *instans* mer generellt?

Svar: Ja, det korta svaret är att *instans* fungerar som term i den betydelse du anger.

Men för det här resonemanget är det till att börja med förstås viktigt att hålla isär term och begrepp. Termen *individ* kan stå för olika begrepp inom olika områden. Termen betecknar, som du skriver, ofta en människa, men det finns andra företeelser än människor som betecknas med individer i vissa sammanhang. I vår egen "Basord i våra fackspråk" skriver vi att en individ är en "enskild levande företeelse" men att i tekniska sammanhang kan "individ" även användas om "något som inte är levande". *Individ* kan också ha t-genus (ett individ) och betyda "(enskild typ av) växt eller djur".

Det begrepp som du verkar vara ute efter är väl ungefär "objekt som tillhör en viss objekttyp eller klass". Vi arbetar ofta ihop med informatiker och modellrare och stöter då på termen *instans* i den betydelsen. Vi har även flera belägg i våra samlingar på den innebörden av termen "instans", till exempel i Modelleringsterminologi inom STANLI (2005) och SS 637003 (2007) om geografisk information.

¹ Arnes Heines bok om typografi, Heine, 2005

Ett annat, mer allmänt uttryck för ungefär samma begrepp, är *förekomst*. Inom terminologiläran säger vi *referent* när vi hänvisar till verkliga företeelser, abstrakta såväl som konkreta. Men ingen av dessa termer är insnävade till att bara gälla saker och inte människor. Och det är nog tveksamt om den uppdelningen förekommer inom något fackspråk. Inom modellering förefaller det inte vara intressant att göra skillnad mellan individ och instans utifrån om det rör sig om människor eller ej. Viktigare är ju skillnaden mellan klass och instans. Vi hittar också belägg för termen *objekt* som ofta tycks beteckna företeelser i största allmänhet, utan att de hör till en särskild klass eller typ. Uttrycket *entitet* finns också, men det tycks sakna enhetlig betydelse.

Fråga: Jag är frilansjournalist och undrar hur man kan benämna en person som har celiaki. En person som har glutenintolerans kan man säga är *glutenintolerant*, men borde man inte på motsvarande sätt kunna säga att en person med celiaki är *celiakier*? Så gör man i norskan, så det borde man väl kunna göra på svenska också.

Svar: Det går utmärkt att bilda sådana uttryck i analogi med *reumatiker* och en uppsjö andra liknande ordbildningar som har skapats genom åren. För att nämna några har vi ju till exempel *diabetiker*, *dyslektiker*, *allergiker* och *hypertoniker*. Ändelsen *-iker*, som består av den grekiska adjektivändelsen *-ik* + det germanska *-er*, tycks nuförtiden vara mycket produktiv, och man ser hela tider nya bildningar. Det finns nog flera skäl till att ändelsen *-iker* har blivit så vanlig. Uttryck med efterledet *-patient* som i "diabetespatient" är inte alltid så lyckade, eftersom personer med en åkomma inte alltid vill refereras till som "patienter". Dessutom är benämningarna med *-iker* korta och språkligt lätthanterliga.

Söker man i medicinska ordböcker så hittar man bara *celiaki*, inte hur en person med celiaki kan benämnas. Men utifrån ovanstående så skulle *celiakiker* fungera, vilket man också hittar belägg för på nätet. Men faktum är att *celiakier* verkar vara något vanligare vid sökning på nätet. Men de flesta träffarna på nätet kommer från mer allmänna sidor, inte direkt några fackspråkliga, så det är svårt att veta hur mycket eller om *celiakier* eller *celiakiker* används i fackspråkliga sammanhang. (Observera att en del språkbrukare menar att man i stället för en personbeteckning som till exempel *dyslektiker* bör använda ett uttryck som *person med dyslexi*.)

Fråga: Jag undrar om ni känner till om det finns någon vedertagen definitionen av begreppet "molntjänst".

Svar: Begreppet "molntjänst" är omdebatterat. Tidigare har det hävdats att det inte finns någon vedertagen definition. Men nu finns begreppet definierat i standarden SS-ISO/IEC 17788:2014 (2014) om molnbaserade datortjänster. Definitionen lyder: 'en eller flera funktioner som ingår i molnbaserade datortjänster och anropas via ett definierat gränssnitt'.

Den definitionen förutsätter att man känner till begreppet "molnbaserade datortjänster":

term: molnbaserade datortjänster

definition: koncept för nätverksåtkomst till en skalbar och elastisk pool av delade fysiska eller virtuella resurser med automatisk åtkomst och administration på begäran

exempel: Exempel på resurser är servrar, operativsystem, nätverk, program, applikationer och lagringsenheter.

Man kan förstås alltid diskutera vad som är vedertaget, men en ISO-standard är i alla fall en typ av vederhäftigt dokument som används av många.

Fråga: Hur ska jag översätta *malt extract (barley)* som står i en innehållsförteckning till ett livsmedel? Säger man *kornmaltextrakt* eller *maltextrakt av korn*?

Svar: TNC har talat med två företag som sysslar med maltextrakt. Båda föreslår *maltextrakt av korn* (som man tycker låter bättre än *kornmaltextrakt*). Malt görs vanligtvis av korn, men inte alltid, vilket kan motivera en precisering av att maltextraktet i din innehållsförteckning är gjort av korn.

Fråga: Jag håller på att hitta engelska benämningar som ska användas till Skogsstyrelsens skyltar efter en storm. Orden jag söker engelska motsvarigheter till är *låga* och *torraka*.

Svar: *Låga*, som står för 'trädstam som legat på marken en längre tid', har den engelska motsvarigheten *old windthrow*. Ordet *torraka* används främst i Norrland, annars är termerna *rottorrt träd* alternativt *ståndtorrt träd* vanliga för det begrepp som definieras 'stående dött träd'. Den engelska motsvarigheten är *dead tree* eller på amerikansk engelska *snag*. De här upplysningarna finns att läsa i vår "Skogsordlista" som finns inlagd i [Rikstermbanken](#).

Bok- och lästips

Alle termer på (r)ett sted? Om ulike løsninger for organisering av terminologiresurser – samling eller spredning? Hoel, J (red.).

Denna femte del av "Terminologen" innehåller de sju föredrag som hölls vid ett seminarium i Oslo i november 2014. Temat var nationella terminologiska resurser. I boken ingår en artikel om Rikstermbanken skriven av Henrik Nilsson.

Oslo: Språkrådet, 2015. 76 s. ISBN 978-82-93424-04-8

Att översätta är nödvändigt Stålhammar, M.

Boken vänder sig till alla som ur olika perspektiv är intresserade av översättning. Förutom översättning av olika slag av litterära texter får översättning av facktexter stort utrymme.

Stockholm: Carlssons, 2015. 159 s. ISBN 978-91-73317344

Prosodin i svenskans morfologi Riad, T.

I den här boken presenteras en beskrivning av svenskans morfologi och prosodi från ett mer integrerat perspektiv än vad som tidigare gjorts. Morfemens form består inte bara av vokaler och konsonanter, utan också av betoningsstruktur, tonaccent och kvantitet, det vill säga prosodiska egenskaper.

Stockholm: Morfem, 2015. 313 s. ISBN 978-91-98092264

Sveriges språk i siffror : vilka språk talas och av hur många?

Parkvall, M.

Syftet med boken är att göra så goda uppskattningar av antalet modersmåls-talare för språken i Sverige som möjligt. Boken behandlar inhemska språk och nationella minoritetsspråk, invandrarspråk och främmande språk, och det ges till exempel en lista – i storleksordning – över hur många som talar vilka språk.

Stockholm: Språkrådet/Morfem förlag, 2015. 364 s. ISBN 9789198092271

Terminologi och begrepp inom informationssäkerhet: hur man skapar en språkgemenskap Andersson, A., Hedström, K. & Karlsson, F.

I syfte att utveckla riktlinjer för ett långsiktigt arbete fick forskare på Örebro universitet i uppdrag att utvärdera svensk terminologi med inriktning på frågor om målgrupper och grundläggande begrepp på informationssäkerhetsområdet. Baserat på en så kallad Delphi-studie, det vill säga expertbedömningar och förhandlingar i flera steg, har forskarna utvärderat begreppsdefinitioner och processen med att ta fram definitioner.

Stockholm: MSB (MSB976), 2016.

<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/28002.pdf>

Summary in English

Terminological light

The light is returning to us in the Nordic countries and it's just as lovely this spring as any other spring. TNC had also hoped that the investigation on public terminology work in Sweden would shed new light on our activities and state of public terminology work. So it has not. The investigation yielded no new information and the description of the state of public terminology work in Sweden leaves something to be desired. At the hearing held at the Ministry of Enterprise and Innovation we learnt that a decision on the future of TNC will have to wait for a while, probably no earlier than this autumn. (A summary in English of the hearing is presented below.)

Despite uncertainty about our future, the TNC is in full activity. See summaries of TNC's various ongoing projects in this issue of TNC-Aktuellt. We are also working intensely with our new website, which we will launch later this spring.

Hearing on terminology work

The purpose of the hearing was to collect views on the memorandum written by investigator Ingrid Strömberg. For the hearing, the representatives from the two concerned Swedish ministries, Ministry of Enterprise and Innovation and Ministry of Culture, and the investigator had invited, in addition to the TNC and the Institute for Language and Folklore, a number of organizations with interests in terminology work. The hearing began with the investigator's summary of her mission and observations, such as:

- Terminology is important.
- The TNC enjoys recognition but is too unknown.
- The TNC has a limited range.
- The management of public terminology work is weak, both from the owners and the state.
- TNC depends on support.
- The Institute for Language and Folklore is also working with terminology, however not in Swedish.
- Public authorities in general do not prioritize terminology work, and their efforts to comply with Article 12 of the Swedish Language Act remain unclear.

The investigator then summed up her proposals:

- The Language Council at the Institute of Language and Folklore should have the overall responsibility for monitoring terminology work in Sweden,
- TNC's mission should be specified
- Public authorities should be given clear guidelines for their terminology work

- TNC is an important centre of excellence.

Finally the floor was opened and many perspectives and views were presented:

"TNC does not carry out language planning in general. Terminology is about knowledge structuring and 'ordinary' language planning is something else. In terminology work, effective communication is more central than concern for the Swedish language. Thus there are significant risks in having the Ministry of Culture and the Institute for Language and Folklore taking over terminology issues as terminology issues refers to business issues, not cultural issues. There is also the risk that terminology issues will "drown" at the Institute for Language and Folklore due to the so different starting points of terminology and language planning. The selection of terms, or the designation part, is just a minor part of terminology work. Knowledge structuring represents 75% of terminology work. "

"It is strange to divide terminology work in the categories 'public' and 'business oriented'. Terminology and LSP should instead be broken down by area of expertise, and within one area of expertise both public and the private sector are present. Private sectors benefit from public terminology work. What is done within public authorities does often both influence and create conditions for the private sector. "

"TNC is a centre of excellence today, and you cannot find this knowledge and methods anywhere else in Sweden. That role can only be filled if there are funds for filling it. "

"TNC is unique: it is a business, a public authority and a university at the same time and forms a part of the infrastructure in Sweden."

The hearing ended with the chairperson thanking everybody for assisting and presenting views. She said that the comments were important for the right decisions to be made and did not promise anything about the time of the decision, but said that the aim is to provide us with information during autumn.

Flerterm – a Swedish multilingual platform

Today, nearly 200 languages are spoken in Sweden. Every fifth inhabitant of Sweden has roots in another country and every sixth has a mother tongue other than Swedish. To make information available in different languages is a major challenge for Swedish authorities. They all have, in their own ways, tried to meet this challenge, which has resulted in a multitude of multilingual resources with varying quality.

Flerterm is a collaboration that started in 2015 and is run by Bani Interlingua, the Institute for Language and Folklore and the TNC. The goal is to build a national platform where multilingual society-related terminology, set up with quality-assured terminology working methods, is made available in a term bank. The primary target group for the term bank are actors that allows for communication between authorities and citizens – interpreters and translators, both professionals and in training. Secondary target groups are the authorities themselves and citizens. An application for funding the realization of the project was submitted to VINNOVA at the end of January 2016. Notification is expected

during spring.

Swedish Acrolinx User Conference 2016

The Swedish Acrolinx User Conference was a well-organized one-day event by Fodina Technology in Linköping. The purpose of the event is to get existing and prospective users of Acrolinx to meet, and discuss improvements of the software as well as hearing testimonials from users of Acrolinx. Representatives from Saab, Scania, Volvo, Acrolinx and Fodina Technology all presented interesting talks, and Henrik Nilsson from TNC added a terminologist's point of view by talking about the benefits of standards, especially terminology standards developed by the technical committee ISO/TC 37.

Meet TNC's new contact person at SIS

Daniel Kjällander started working at SIS (the Swedish Standards Institute) in September 2015. His former work as a project manager for a translation agency made him particularly suitable for SIS since one of his main tasks is building up a stable translation process at SIS. He is also involved in deciding which standards should be translated into Swedish.

Daniel is also the contact link between SIS and TNC, which means that all matters concerning terminology and terminology requests from various technical committees passes through him. –“From TNC, we receive good feedback on aspects we often haven't considered ourselves”, says Daniel.

Information security terminology

In the autumn of 2015, three researchers at Örebro University evaluated the Swedish terminology in the field of information security. The focus has been on target groups and basic concepts. The study was commissioned by the Swedish Civil Contingencies Agency (MSB), who initially asked researchers whether it is possible to create a language community within the domain of information security. The researchers conducted a Delphi study in which 64 experts from various professions had to define a set of basic concepts. The researchers evaluated both experts' definitions and the process to develop definitions.

TNC-aktuellt

Ansvarig utgivare: Karin Dellby
Redaktion: Karin Dellby, Åsa Holmér, Henrik Nilsson
Förlag: AB Terminologisentrum TNC
Adress: Västra vägen 7 B, 169 61 Solna
Tel.: 08-446 66 00. Fax: 08-446 66 29
E-post: tnc@tnc.se
Organisationsnummer: 556562-8491
TNC-aktuellt kommer ut med 2–4 nummer per år.

Hör gärna av dig till oss om det är något särskilt du skulle vilja ha belyst i TNC-aktuellt eller om du har kommentarer på det du har läst.

